

KRONIKA.

Uroczystość pięćsetlecia Uniwersytetu Jagiellońskiego obchodzona była od dnia 7—9 czerwca 1900 roku i miała charakter wielkiego święta nauki i cywilizacji. Nabożeństwo w kościele Maryackim, pochód przez Rynek, hołd złożony Uniwersytetowi przez rozmaite deputacje obywatelskie na Rynku, poprzedziły główną uroczystość jubileuszową w kościele S-tej Anny, na którą złożyły się mowa Rektora St. T a r n o w s k i e g o po polsku i po łacinie, mowa łacińska austriackiego ministra oświaty H a r t l a, składanie darów i adresów pamiątkowych przez delegacje uniwersytetów, instytucyj i stowarzyszeń naukowych, wręczenie dyplomów doktorom honorowym i wreszcie podziękowanie Rektora. Uniwersytety reprezentowane były przez następujących uczonych; z nich w imieniu wszechnie amerykańskich Baltimore, Buffalo, Chicago przemawiał prof. D. G i l m a n, prezydent uniwersytetu Hopkinsa w Baltimore; imieniem uniwersytetów angielskich i szkockich Cambridge, Oxford, Londyn, Edynburg i Glasgow mówili: M o n r o e (Cambridge) i F e r g u s o n (Edynburg). Prof. P e l i s s i e r przemawiał w imieniu uniwersytetu w Montpellier. Rektor uniwersytetu berlińskiego, znakomity matematyk L. F u c h s, mówił w imieniu uniwersytetów w Berlinie, Heidelbergu, Monachium i Wrocławiu. Prof. L a s k o w s k i z Genewy złożył życzenia w imieniu uniwersytetów szwajcarskich; P r a c h o w od uniwersytetu petersburskiego, P r z y b y t k o od Akademii wojennej lekarskiej w Petersburgu, M i k k o l a od uniwersytetu w Helsingforsie. Adresy uniwersytetów skandynawskich: Upsala, Lund, Chrystyania i Kopenhaga odczytali: H i ä r n e, S t e e n s t r u p i S c h o n b e r g. W imieniu uniwersytetów węgierskich przemawiał prof. F a b i n y i po polsku; prof. S p e w e ć złożył życzenia uniwersytetu w Zagrzebiu. Piękną mowę w imieniu uniwersytetów austriackich wygłosił prezydent Akademii wiedeńskiej prof. S u e s s, następnie przemawiali jeszcze H o l z i n g e r (Uniwersytet niemiecki w Pradze), A b r a h a m rektor uniwersytetu lwowskiego, R a n d a (Akademia czeska), K o l e s s a (Towarzystwo im. Szewczenka we Lwowie) i wielu innych. Godność doktorów honoris causa otrzymali między innymi następujący uczeni: I g n a c y B a r a n o w s k i (Warszawa), W ł o d z i m i e r z B r o d o w s k i (Warszawa), H e n r y k H o y e r (Warszawa), Z y g m u n t L a s k o w s k i (Genewa), M a r c e l i N e n e c k i (Petersburg), H e l i o d o r Ś w i e c i e k i (Poznań), J a r o s ł a w H l a v a (Praga), M i k o ł a j S k l i f a s s o w s k i j (Petersburg), G w i d o B a c c e l l i (Rzym), J ó z e f L i s t e r (Londyn), P i o t r P a w e ł R o u x (Paryż), R u d o l f V i r c h o w (Berlin), Y v e s D e l a g e (Paryż), P i o t r D u h e m (Bordeaux), R o l a n d E ö t v ö s (Budapeszt), F e l i k s K l e i n (Getynga), J u l i u s z K ü h n (Halla).

A. E. Nordenskiöld (Stockholm), Szymon Newcomb (Baltimore), W. Ramsay (Londyn), Henryk Struve (Warszawa)

Dnia następnego odbyła się uroczystość odsłonięcia pomnika Mikołaja Kopernika, wzniesionego na dziedzińcu gmachu Biblioteki Jagiellońskiej. Po przemówieniu namiestnika hr. Piłsudskiego, który w imieniu rządu ten pomnik ofiarował Uniwersytetowi, wygłosił prof. Kazimierz Morawski piękną mowę łacińską, z której pozwalamy sobie przytoczyć w przekładzie kilka ustępów: „Oto najszlachetniejszego tej Wszechnicy wychowawca posąg, z wiecznie trwałego spiżu odlany, przykuwa do siebie w tej chwili oczy wszystkich i dusze nasze także przenosi i porywa w owe odległe wieki. Jako pacholę przechadzał się on po tym dziedzińcu, który teraz depeczę nasze stopy i poglądając na wysokie niebo i nieprzeliczone gwiazdy w firmamencie tkwiące, ważył w duszy górne pomysły, co miały zatrząść wiedzę jego epoki, a ciałom niebieskim nakreślić kręgi niezmiennie. Tutaj napawał się on zdrojem tej nauki, która według Cyncerona jest jedyną najszlachetniejszą potrawą duchów wybranych. Ale nie brakło mu w istocie znakomitych mistrzów i kolegów; albowiem w tym czasie, kiedy zapisany został w poczet uczniów naszej Szkoły, napływała tu z różnych stron świata wielka liczba uczniów, różnorodnie języki rozbrzmiewały po tym dziedzińcu i jego portykach cienistych, a jeden tylko zamiar łączył i wiązał wszystkich, zamiar czerpania z obfitych źródeł i krynicy wiedzy“. Zaznaczywszy następnie, że dostojnych gości przywiodła do Krakowa na uroczystość jubileuszową miłość wiedzy, która ludzi wszystkich szczerpów jednoczy, zawistną niezgodę koi i usmierza, wyrzekł, że polacy pracują na niwie nauki wedle sił i możliwości, dotknął historii budynku Biblioteki Jagiellońskiej, kilkoma rysami nakreślił obraz dziejów upadku i odnowienia Wszechnicy i zakończył uroczystą obietnicą, że Uniwersytet zawsze stać będzie na straży powierzonych mu skarbów idealnych nauki i cywilizacji. Piękny posąg Kopernika jest dziełem Cypryana Godebskiego, autora pomnika Adama Mickiewicza w Warszawie.

Pomiędzy darami, jakie otrzymał Uniwersytet Jagielloński w dniu jubileuszowym, jedno z miejsc najpoważniejszych zajmują dzieła i wydawnictwa, które zasilily naszą literaturę naukową i historyczną. Pomiędzy temi dziełami wymieniamy następujące: „Historię Uniwersytetu Jagiellońskiego“ (Średnie wieki i Odrodzenie), 2 tomy, przez Kazimierza Morawskiego; Mikołaj Kopernik; Część I. Studya nad pracami Kopernika oraz materiały biograficzne przez L. Birkenmajera; Albertus de Brudzewo super theoricis novis planetarum edidit Ludovicus Antonius Birkenmajer; siedm tomy wydawnictwa „Materiałów i opracowań, dotyczących historii wyższych zakładów naukowych w Polsce“, obejmujących dzieje Akademii Zamojskiej, Wszechnicy Wileńskiej, Akademii Mohylańskiej, Szkoły Głównej Warszawskiej (dalszy ciąg tego wydawnictwa jest zapowiedziany); Uniwersytet Lwowski wydał „Księgę pamiątkową“, w której mieszczą się pomiędzy innymi prace następujące: Fijałek Jan ks, O początkach i znaczeniu Uniwersytetu krakowskiego w XIV i XV w.; Emanuel Machek, Badania promieniami Rönt-

gena w przypadkach utkwienia ciał obcych w oku i w oczodole; Br Radziszewski, O działaniu bromu na bromki alkylów alifatycznych; M. Smoluchowski, O atmosferze ziemi i planet; Redakcja „Prac matematyczno-fizycznych“ poświęciła Uniwersytetowi Jagiellońskiemu tom X, którego treść podaliśmy w niniejszym tomie „Wiadomości“ na str. 113—114.

Akademia Umiejętności w Krakowie. Wydział matematyczno-przyrodniczy. Na posiedzeniu Wydziału dnia 4 grudnia 1899 r. przedstawiono prace: W. Heinricha, O stałości wrażenia zaledwie spostrzegalnego przy użyciu tonów stałych, i odczytano Sprawozdanie z posiedzenia Komisji antropologicznej z dnia 13 czerwca 1899 roku. Na posiedzeniu d. 8 stycznia 1900 r. przedstawiono pracę W. Heinricha p. t.: „Krytyczny przegląd dotychczasowych badań nad wrażeniami barwnymi. Studium z dziedziny teorii poznania“; Sekretarz uwiadomił o odbytem w dniu 19 grudnia 1899 r. posiedzeniu Komisji antropologicznej. Na posiedzeniu dnia 5 lutego 1900 r. przedstawiono rozprawę L. Marchlewskiego „Filorubina, nowa pochodna chlorofilu“ i pracę M. Ernsta „Wyznaczenie drogi planetoidy (259) Altheia“. Na posiedzeniu d. 5 marca 1900 r. przedstawiono prace: J. Piesza-Poratyńskiego „O polimeryzacji p. tolonitrylu“, P. J. Mazaurka „Działanie kwasu azotowego na feniloetylamin“; Sekretarz zawiadomił, że dnia 28 lutego r. b. odbyło się posiedzenie Komisji antropologicznej. Na posiedzeniu d. 2 kwietnia prof. Radziszewski referował o pracach St. O polskiego „Przyczynek do znajomości elektroujemnej natury rodników organicznych“ i R. Negrusza „O trzech izomerycznych benzyloleulolach“, a czł. Godlewski o pracach L. Marchlewskiego i Schuncka „Otrzymanie chlorofilu w stanie czystym, widmo chlorofilu i barwika zielonego, towarzyszącego mu w liściach“, prof. W. Natanson przedstawił projekt regulaminu Komisji bibliograficznej Wydziału matem.-przyrod., Sekretarz zawiadomił o posiedzeniu Komisji fizyograficznej odbytej dnia 24 marca r. b. Na posiedzeniu dnia 7 maja 1900 r. przedstawiono pracę B. Miklaszewskiego i S. Niemętowskiego p. t.: „Studjum porównawcze trzech izomerycznych (β) aminofenylbenzimidazoli“ i T. Emilewicz „O fenyliminach oksyacetofenonów“.

Na posiedzeniu Wydziału w dniu 18 czerwca przedstawiono dwie prace: jedną matematyczną L. Böttchera p. t.: „Zasadnicze własności grewianów“; drugą fizyczną K. Zakrzewskiego p. t.: „O sile elektromotorycznej, powstającej wskutek ruchu cieczy w wysrebrzonej rurce szklanej“.

Na posiedzeniu w dniu 9 lipca r. b., na którym przedstawiono pięć prac treści biologicznej, sekretarz zawiadomił, że d. 26 czerwca odbyło się posiedzenie Komisji antropologicznej. Jednocześnie dnia tego odbyło się pierwsze posiedzenie organizacyjne Komisji bibliograficznej Wydziału matematyczno-przyrodniczego, ustanowionej w celu wzięcia udziału w rozpoczynającym się od 1 stycznia 1901 r. przedsięwzięciu międzynarodowym katalogowania bieżącej literatury naukowej, matematyczno-przyrodniczej. Na posie-

dzeniu tem odczytano i zatwierdzono regulamin i uchwalono zaprosić do komisji (z poza grona Akademii) dwadzieścia pięć osób. Przewodniczącym komisji jest prof. Wł. N a t a n s o n, zastępcą przewodniczącego prof. K o s t a n e c k i, sekretarzem D-r T. E s t r e i c h e r. Temu prezydyum poruczono wypracowanie zarysu zasad, według których ma być prowadzone wydawnictwo katalogu polskiego.

Wydział słownictwa technicznego przy stowarzyszeniu techników w Warszawie, rozesłał broszurę, w której podawszy wiadomość o dotychczasowej pracy przygotowawczej (pisaliśmy o tej sprawie w t. III „Wiadomości matematycznych“, str. 208) i organizacji pracy dalszej, o sposobach wyzyskania gromadzącego się materiału, wzywa specjalistów do poparcia tych usiłowań. Dotąd (t. j. do połowy r. b.) zapisało się 41 współpracowników i utworzyło się siedm sekcji, mianowicie budownictwa, geometrii budowy maszyn, kolejnictwa, mechaniki budowlanej, technologii metali i drzewa, elektrotechniki. W broszurze podane są schematy proponowanych kartek wyrazowych i wykaz skrótów.

Kongres międzynarodowy fizyczny, który odbył się w czasie od 6 do 12 sierpnia w Paryżu, zgromadził bardzo wielu uczestników, a pomiędzy nimi najznakomitszych przedstawicieli nauki fizycznej z lordem K e l v i n e m na czele. Tego wielkiego uczonego obwołano prezesem honorowym kongresu, na prezesa rzeczywistego obrano prof. A. C o r n u, przewodniczącego w komisji Towarzystwa fizycznego francuskiego, która kongres ten przygotowała i uorganizowała. Z uczonych polskich uczestniczyli w tym kongresie między innymi profesorowie: S m o l u c h o w s k i (Lwów), W i t k o w s k i (Kraków), Z a k r z e w s k i (Lwów). Mowę inauguracyjną wygłosił prof. A. C o r n u. Bliższe szczegóły o pracach tego kongresu pomieścimy w następnym zeszyście.

Pierwszy kongres międzynarodowy filozofii odbył się w Paryżu od 1 do 6 sierpnia r. b. (według programu, który podaliśmy w niniejszym tomie „Wiadomości“, str. 132—133) pod przewodnictwem E. B o u t r o u x'a. Kongres miał bardzo wielu uczestników i odbywał swe posiedzenia w liceum Ludwika Wielkiego. Obrady odbywały się w czterech sekcjach: I. Filozofia ogólna i metafizyka. II. Etyka. III. Logika i historia nauk. IV. Historia filozofii. Przedstawiono i udczytano bardzo wiele interesujących i ważnych referatów. Zwłaszcza referaty, odczytane w sekcji drugiej (której przewodniczył J. T a n n e r y), miały za przedmiot zagadnienia, interesujące matematyków i fizyków. Z pomiędzy tych referatów wymieniamy następujące: C a l i n o n „Rola liczby w geometrii“, L e c h a l a s „O tożsamości płaszczyzn Riemannowskich i kul Euklidesowych“, M a c - C o l l „Lo-

gika symboliczna i prawdopodobieństwo“, Macfarlane „Zasady podstawowe rachunku geometrycznego“, Padoa „Działania na liczbach dodatnich i ujemnych ze stanowiska dedukcyjnego“, Peano „Definieye matematyczne“, Pieri „Geometria jako system czysto-logiczny“, Poincaré „O zasadach mechaniki“, Porcekkij „Teoria elementarna równości logicznych o trzech wyrazach a, b, c “, Russell „Idea porządku i położenia bezwzględne“, Schröder „O rozszerzeniu pojęcia porządku; czy istnieją punkty rozgałęzienia w logice?“, Cantor „O początkach rachunku nieskończoności“, Günther „Historia odkrycia ciężenia Newtonowskiego i wpływ tegoż na rozwój mechaniki i fizyki“, Milhaud „Początki rachunku nieskończoności“, Vailati „Historia klasyfikacyi nauk i jej związek z rozwojem podziału pracy intelektualnej w badaniu naukowem i w nauczaniu“, Wasiljew „O zasadach teorii prawdopodobieństwa“, LeRoy „O naturze istotnej prawd naukowych“. Wł. M. Kozłowski „Związek chemiczny z punktu widzenia teorii poznania“. Na posiedzeniach, tak sekcyjnych jak i ogólnych, odbywały się żywe dyskusye nie tylko w kwestiach czysto naukowych ale i w sprawach, dotyczących wykładu filozofii w szkołach i w ogóle w kwestiach nauczania. Zaslugę uorganizowania kongresu przypisać należy zabiegłości młodych uczonych, grupujących się koło dziennika filozoficznego „Revue de Métaphysique et de Morale“, a mianowicie jego sekretarz p. Léon Xavier i pp. Couturat i Halévy'ego. Prace kongresu mają być ogłoszone drukiem.

Na sekretarza generalnego Akademii nauk Paryża po śmierci J. Bertrand'a, wybrany został G. Darboux, członek Instytutu, dziekan fakultetu nauk w Sorbonie, znakomity badacz, autor licznych rozpraw i dzieł naukowych wielkiej wartości.

Otrzymałmy sprawozdanie Towarzystwa międzynarodowego „Association for promoting the study of Quaternions and allied systems of Mathematics“ (Marzec, Toronto 1900). Prezydującym na lata 1899 i 1900 jest Sir R. S. Ball, sekretarzem generalnym i skarbnikiem A. Macfarlane; Towarzystwo liczy dotąd członków sześćdziesięciu ośmiu. Wpływy i dary wynosiły 20 033 dolarów. Towarzystwo jest jeszcze dotąd w fazie organizacyjnej.

